



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt IX. a Clemens III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

assiduè pro aliquâ mercede se exponant: quod etiam obstetricibus, & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Iudeorum in ^b domibus eorum nutrirî præsumant, quoniam Iudeorum mores, & nostri in nullo concordant, & ipsi de facili ob continuam conversationem, & assiduam familiaritatem instigante humani generis inimico, ad suam superstitionem, & perfidiam simplicium animos inclinarent.

NOTÆ.

^a **A**lex. III.) Itactiam legitur in secunda collectione, sub hoc tit. cap. 2. ubi additur, *pars capitis licet*. Unde cognoscitur, in præfenti referri partem textus in cap. licet 23. de testibus: & integra decretalis extat post Concil. Later. sub Alex. III. part. 20. cap. 2.

^{i.} **b** Domibus.) Unde dubitari solet, an saltem extra domum possint. Judæi habere Christianas nutrices pro ablaclandis filiis propriis. Et negativam sententiam tenent in præfenti Joan. Andreas Butrius in fine, Anania num. 5. Felinus n. 3. & alii, quos referunt & sequuntur Azor. tom. 1. instit. lib. 8. cap. 22. quest. 9. Sanchez lib. 2. summa, cap. 31. num. 19. Ricciulus lib. 2. de jure person. cap. 28. num. 17. quæ sententia verior est, etsi contrariam teneant Glossa in præfenti, Cardinalis, vers. Oppono, Socinus num. 4. Abbas num. 2. nam cum præfens prohibitio ea nitatur ratione, videlicet, ut communio judæi cum Christiana vitetur, & hæc ratio æquè militet cum filii Judæorum à nutricibus Christianis, etiam extra domum ablaclantur, idem jus statuendum est, argumento legis illud, ff. ad leg. Aquil.

COMMENTARIUM.

^{2.} **C**um omnis communio etiam politica Christianis cum Judæis prohibita sit, cap. omnis 14. 28. quest. 1. cap. sepe 22. 8. quest. 1. Concil. Il. liber. can. 50. Si clericus, vel fidelis cum Iudæis cibum sumperit, à communione abstineat, ut emendetur. Epau. can. 15. Iudeorum convivii etiam laicos constitutio nostra prohibuit, & ne cum illo clericus panem comedat, quisquis in Iudeorum fuerit convivio inquinatus. Venericum can. 12. Agathense can. 40. Aurel. 3. can. 13. Christianis convivia interdiciuntur Iudeorum, in quibus si forte fuisse probantur, annuali excommunicationi pro hujusmodi contumacia subiacent. Matifcon. can. 15. Nullus Christianus Iudeorum convivii participare præsumat. Quod si

facere quicumque, quod nefas est dici, clericus aut secularis præsumperit, ab omnium Christianorum consortio se noverit compefcendum. Meldense can. 73. Metense can. 4. Nemo Christianorum cum Iudæis manducet, & bibat, vel quidquid comedit, aut potari potest, à Iudæis accipiat. Palentinum anno 1322. can. 21. Illustravi in dict. can. 50. Concil. Il. liber. I. deo sæpe cautum legimus, ne Christianus in famulatu, aut servitio Judæi sit, etiam ut nutrix filiorum ejus, cap. Iudæi, cap. etsi Iudeos, hoc tit. cap. unic. hoc tit. in 5. compil. ubi Honorius III. universis Episcopis Ungaria: ita scribit: Nefas est, ut sacri baptismatis unda renatus in fidelium ritu, vel conversatione fœderetur, aut religio Christiana subjæta infidelibus polluetur. Similiter ob vitandam ipsam communionem in can. 10. Concil. Trul. Episcopi Orientales dîferè vetant, ne quis, vel clericus, vel laicus, si in morbum incidit, Judæum medicum quemcumque arceffat, aut pharmacum ab eo accipiat, alioquin clericus deponatur, laicus verò excommunicetur. Quod idem in Occidente cavit Gregorius XIII. in Bulla relata à Filefaco lib. 1. select. cap. 12. Illustrant ultra congestos à Barbofa in præfenti, & à Cenedo in collect. ad Decretum, collect. 15. Majolus dier. canicul. tit. de perfidia Iudeor. fol. 656. Sanchez in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 31. P. Suarez de fide disput. 18. sect. 6. Azor part. 1. instit. lib. 8. cap. 22. Didacus Perez in l. 4. tit. 3. lib. 8. Ordin. Ricciulus lib. 2. de jure person. cap. 28. num. 11. & etiam novo jure repetita est præfens prohibitio constitutionibus Pauli, quæ incipit: Cum nimis, §. 4. Gregor. XIII. constit. 70. quæ incipit, Antiqua Iudeorum: ubi etiam statuitur, ut eo casu possint Judæi puniri ab Inquisitoribus hæreticæ pravitatis. Nec ad hoc possunt habitari à Principe seculari, cap. consuluit 3. de appellat. nec etiam ab Episcopis, cum hæc prohibitio sit Concilii generalis, in qua Episcopus dispensare non valet, ut resolvit Ricciulus dict. cap. 28. num. 284.

CAPVT IX.

^a Clemens III.

Sicut Iudæi non debent sine licentia in ^b synagogis, ultra quàm lege ^c permisum est, præsumere, ita in iis quæ eis concessa sunt, nullum debent præjudicium sustinere. Statuimus enim, ut nullus Christianus invito, vel nolentes ad baptismum eos venire compellat. Si quis autem ad Christianos causâ fidei confugerit, postquàm voluntas ejus fuerit patefacta, Christianus absque calumnia ^d efficiatur: quippe Christiani fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum non spontaneus, sed invito cognoscitur pervenire. Nullus etiam Christianus eorum quemlibet sine iudicio terrenæ potestatis, vel vulnerare, vel occidere, vel suas illis pecunias ^e auferre præsumat, aut bonas, quas hætenus habuerunt consuetudines immutare: præfertim in festivitatum suarum ^f celebratione, quisquâ fustibus, vel lapidibus eos nullatenus perturbet; neque aliquis ab eis coacta servitia exigat, nisi cui ipsi præterito tempore facere consueverunt. Ad hæc malorum hominum pravitate, & avaritiæ obviantes, decernimus, ut nemo cœmeterium Iudeorum mutilare, aut invadere audeat, sive obtentu ^g pecuniæ corpora humana effodere. Si quis autem hujusmodi

hujusmodi tenore decreti cognitum (quod absit,) contraire præsumpserit, honoris, & officii sui periculum patiarur, aut excommunicatione plectatur, nisi præsumptionem suam dignâ satisfactione correxerit.

NOTÆ.

- a** Clemens III. Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc titulo. cap. 3. nullibi tamen exprimitur, cui rescribat Pontifex. Eam constitutionem per eadem verba innovavit, Innocentius III. lib. 2. epist. final. apud Sirletum, fol. 434. ibi: Sicut ergo Judæis non debet esse licentia in synagogis suis, ultra quàm permissum est lege, præsumere, ita in his, quæ sunt illis concessa, nullam debent præjudicium sustinere. Nos ergo licet in sua magis velint duritia perdurare, quam varietiam Prophetarum, & legis arcana cognoscere; atque ad Christianæ fidei notitiam pervenire: quia tamen nostra postulant defensionis auxilium, & Christiana pietatis mansuetudinem, prædecessorum nostrorum felicitis memorie Calixti, Eugeni, Alexandri, Clementis, & Celestini Rom. Pontificum exemplis inhaerentes, ipsorum petitionem admittimus, eisque protectionis nostra clypeum indulgemus. Statuimus ergo, ut nullus Christianus inuitos, vel nolentes eos ad baptismum per violentiam venire compellat, sed si eorum quilibet sponte ad Christianos fidei causâ confugerit, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, sine qualibet espiciatur calumnia Christianus.
- b** Synagogis. De quibus egi supra in cap. 3.
- c** Lege. Videlicet l. final. C. de Judæis.
- d** Efficiatur. Post catechesim, & instructionem in Mysteriis fidei. De tempore, & forma catechesis primis Ecclesiæ sæculis in Ecclesia usitatis plura adduxi in can. 4. & alius Concil. Illiber.
- e** Pecunias auferre. Consonat textus in cap. dispar. 23. quæst. 8. cap. infideles, 24. quæst. 4. Alex. III. post Concil. Later. part. 20. cap. 1. l. nullus 14. C. hoc titulo. quia earum, & ceterorum bonorum etiam inter fideles constitentium verum dominium Judæi habent, cap. Iudæi, el. 2. cap. multorum, hoc titulo. cap. de terris, de decimis, cap. quando, de usuris. Probat Riccius lib. 2. de jure person. cap. 50. etsi contrarium innuatur in l. final. s. 3. C. de pagan. Unde Judæis, aut Gentilibus non potest bellum indici à Principibus Christianis eo prætextu, scilicet quod Judæi, aut infideles sunt, nisi provincias retineant Christianorum, quæ aliquando Catholicorum fuerunt. D. Thomas 2. 2. quæst. 66. art. 8. Vel quando ipsi Christianos offendunt, dict. cap. dispar. Vel si blasphemis, oppropriisque Catholicam Religionem infamare intendunt, aut fidei propagationem impediunt, ut latè docent Covar. in regul. peccatum, 2. part. s. 10. de R. I. Martha de jurisdict. part. 1. cap. 24. Grotius de jure belli, lib. 2. cap. 20. Gentil. eod. tract. cap. 9. Solorzanus tom. 1. de jure Ind. lib. 2. cap. 16. & 17. Vtrum autem Judæi, vel Infideles Principibus Christianis subjecti, ab eorum regnis possint expelli, si baptizari renuant, non levis difficultas est, quam latè disputant Borel. de præf. Reg. Cathol. cap. 69. per tot. Cenedus ad Decret. collect. 15. num. 2. Tiberius Decian. lib. 5. tract. crim. cap. 12. Majolus dier. canonicul. tract. de perfid. Iudæor. Riccius de jure person. cap. 51. Solorzanus dict. lib. 2. cap. 18. num. 52. Inter quos ea communiter sententia placuit, videlicet Judæos quietè, & pacificè inter Christianos degentes tolerari debere, ut D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

voluntariè ad fidem perducantur, ex præsentitextu, & aliis proximè citatis. Si verò ipsi Judæi protervia suâ in Christianos aliquid moliti fuerint, aut pravo exemplo, aut superstitiosis ritibus Christianum populum turbare, aut sedare intendant, tunc etiam per Principes Catholicos expelluntur, ac bonis exspoliantur, si baptizari renuant, ut integris tractatibus probant F. Jacobus Bledain defensione fidei pro expulsionem Mauroorum, tract. 2. cap. 1. s. 2. & in hist. Maurorum lib. 1. cap. 12. Gabilan. in lib. contra Iudæos: & ita expulsos eos fuisse per Sisebutum Gothorum Regem, retulimus in cap. majores, de Baptismo: & tandem expulsionem factam per Catholicos Reges Ferdinandum, & Elisabeth, promulgatam in l. 2. 3. & 4. tit. 2. lib. 8. Recopil. commendat, & debitis extollunt laudibus Navarrete in discurs. polit. cap. 7. Simancas de Catholicis tit. 35. num. 5. Illescas in hist. Pontif. 2. part. lib. 6. cap. 20. s. 1. Valdes de dignit. Reg. Hispan. cap. 19. num. 68. Madera in Monarch. Hispan. cap. 6. F. Joannes à Ponte in convent. utriusque Monarch. lib. 1. cap. 8. Aldrete in antiquit. Hisp. lib. 3. cap. 28. Borel, Majolus, & Solorzanus supra laudati. Immo nullum Judæum, seu infidelem in suis Regnis permissuros Reges Gothorum in ipsis Regni auspiciis juramento promittebant, juxta canonem 3. Concilii Tolet. 6. ubi ita cautum legitur: In spiramine summi Dei Excellentissimus, & Christianissimus Princeps ardore fidei inflammatus, cum regni sui sacerdotibus prævaricationes, & superstitiones Iudæorum eradicare voluit, nec finit degere in regno suo cum, qui non sit Catholicus; & ut quisquis succedentium temporum regni sortitus fuerit, apicem non antea ascendat regiam sedem, quam intra reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit, nullum non Catholicum in regno suo permissurum. Prosequuntur Solorzanus ubi supra, Frago de Regim. Christ. Reip. pa. t. 1. lib. 1. disp. 2. s. 7.

f Celebratione. Juxta tradita supra in cap. quia, hoc titulo.

g Pecunia in ipsis sepulchris deposita. Nam moris fuit apud Judæos, pecuniam, magnamque auri quantitatem, & thesauros in sepulchris ipsis cum defunctis condere; ob quam præcipuè causâ Chaldaei ossa Regi Juda, ac Principum, nec non sacerdotum, ceterorumque urbis Hierosolymitanæ civitè in sepulchris effoderunt, ut longè antea Hieremias prænuñciaverat cap. 8. & jam adimpletum Baruc flevit cap. 2. ad eruendos nimium aviditate maximâ, diripiendosque thesauros quos in antiquorum sepulchris munificè recondi manu conductos experti erant, ut in dict. c. 8. Hieremias exponit D. Hieronymus, & de sepulchris David refert Josephus, lib. 1. antiquit. cap. ultim. quod cum Hircanus Pontifex ab Antiocho acriter oppugnaretur, opportuno usus consilio, ut eum ab urbis obsidione averteret, & necessitati prospiceret, reserato ipsius Davidis monumento tria talentorum milia inde detulit, quorum partem Antiocho persolvit, ut scribunt Pineda lib. 4. de rebus Salomon. cap. 1. in fine, Villalpando tom. 2. in Ezechiel. dispnt. 14. cap. 61. Alter Pineda in sua Monarchia, p. 2. lib. 10. c. 10. s. 3. & de sepulchro Regina Semiramis spoliato à Dario agit Cælius Rhodig. in l. 23. antiquar. lect. c. 5. Etiam

tam apud Græcos, quam apud Romanos moris fuit, ut pecunia, ac multa divitiarum inferrentur in sepulchra cum mortuis, ut constat *ex l. servo 113. §. ultimo, ff. de legat. 1. l. final. §. final. ff. de auro & argento: notantur Lipsius ad Tacitum l. 3. annotat. 102. Marquez lib. 2. sui Gubernatoris, cap. ult. pag. 387. Gothofredus ad leg. 12. Tabulæ de jure sacro tit. de religiosis, Ant. Clarus Silvius lib. singul. ad leg. regias. cap. 23. pag. 521. Ioannes Kirmanus de funer. lib. 1. cap. 10. & lib. 3. cap. 24. Gutherus lib. 7. de jure manuum, cap. 23. Lælius Giralduus lib. de var. sepel. rit. sub medium, Bulenger. lib. 3. de Imperat. cap. 6. alii relati è Solorzano tom. 2. lib. 5. de jure Indiar. cap. unic. num. 49. Hinc Petrus Diaconus in tract. quem de litterarum Romanarum notis inscripsit, has in sepulchris antiquis inscribi solitas refert, I. M. I. S. T. B. A. B. S. C. id est in monumento isto sunt bona abscondita: & istas, I. N. H. C. M. M. S. P. S. N. F. N. id est, in hoc monumento sunt pecuniæ sine fine: & etiam eas, I. N. T. S. B. E. intus sunt bonæ ciuis. I. N. H. C. M. M. S. P. S. in hoc monumento sunt pecuniæ sacræ; et si de earum notarum versione dubitet Forner. lib. 3. rer. quotid. cap. 3. quod variis rationibus usitatum fuit. Prima ob superstitionem veterum, qui putantes mortuos ad æternam vitam degendam multis indigere divitiis, illas in sepulchra inferebant, de qua superstitione ultra proximè relatos multa congerunt Cerda ad Virgil. lib. 1. Aeneid. versu 363. Forner, ad Casiodor. lib. 6. epist. 8. Solorzanus dict. cap. unic. num. 38. & in polit. lib. 6. cap. 5. pag. 954. ubi notat apud Indos Pervanos eodem nomine designari sepulchrum, & thesaurum, hoc videlicet, *guaza*; quia vix erant sepulchra Indorum, in quibus non invenirentur thesauri. Aliam rationem forsitan minus frequentem adduxit Leo Imperator in *Novel. 15.* juxta editionem Gothofredi, nempe quosdam adeo avaros esse, & hominum posterorum oculos, ut illis divitias invidentes, quas secum ferre non possunt, subtrahant illas oculis, & usibus humanis. Item hoc faciebant tum ut sepultura honorificentior esset, tum ut religio tutius eam servaret, ut referunt Strabo lib. 15. Quint. Curtius lib. 10. Plautus in *Pseudolo act. 1. scena 4.**

Ex hoc sepulchro veteri viginti minas

Effodiam ego hodie, quas dem Herili filio.

Postea mandatu Principum, seu lege decem virali ut probat Ramirez de Prado in *thesera legum*, in l. 4. §. final. ad leg. iul. pecul. prohibitum est cum defunctis sepelire pecuniam, d. l. 4. §. final. immò nec vestes pretiosas, nec alia ornamenta cum corpore condere licuit: quod simpliciores homines fecisse dicitur in l. sed si quis 14. §. non autem. ff. de relig. l. servo 113. §. 1. ff. de legat. 1. l. final. §. mulier. ff. de auro & argento. Sed quia adhuc neglecta est prohibitiō pecuniarum plerumque reponebatur in sepulchris, prohibet Clemens III. in presenti, ejus occasione sepulchra reservare, Iudæorumque cineres effodere. Quare Cassiodor. lib. 4. var. epist. 18. merito damnat Laurentii cujusdam presbyteri scelus, quod effossis cineribus functas divitias inter hominum cadavera perscrutatus esset. Et apud Quintil. de *clamor* 369 sepulchri violati reus ita excipit: *Sed quid sustuli? Aequius tamen est licere pecunias in monumentis obrutas impune perscrutari.* Pessimi fures illi appellantur à Sidonio: & in eos extat edictum apud Cassiodor. lib. 4. var. capite. 34. atrocitatemque hujus criminis exagitant Pelusiotæ

lib. 2. epist. 146. D. Chrysof. homil. 38. in 1. ad Corinth. Nyfienus in epist. can. cap. 7. Profecuntur alia Ant. Bozium Rom. Subterr. lib. 1. cap. 27. Chokier in fac. histor. cent. 2. cap. 77 Theophilus tom. 15. in heterocl. punct. 9. sect. 1. Spondan. de cemet. part. 1. lib. 1. cap. 9. Savar. ad Sidon. lib. 3. epist. 12. Irazzo de protest. fol. 26.

Vnde exponendus venit textus in l. 4. §. non fit locus, ff. ad leg. iul. pecul. quem breviter exponam, quia variis difficultatibus solet obrui. Verba priora textus sunt: *Non fit locus religiosus ubi thesaurus invenitur.* Quarunt DD. quæ possit esse ratio dubitandi hujus decisionis, quæ omni prorsus dubio videtur carere. Et omissis variis DD. subtilitatibus credo rationem dubitandi ex eo descendere, quod divitiæ in terra absconditæ solebant Cereri, Plutoni, & aliis inferorum falsis numinibus consecrari, ut breviter notavit Ant. Clarus Silvius ad leges regias capite. 23. pag. 123. & probatur hic mos ex quadam veteri inscriptione, quam refert D. Ioseph. de Retes lib. 8. opuscul. capite. 27. ibi: *Plutonis sacrum munus ne attingite fures.* Et ex quodam veteri Anonymo Poëta relato à Kirmano dict. lib. 3. cap. 24. in hæc verba.

Res ea sacra miser, noli mea tangere sata,
Sacrilegæ bustis abstinete manus.

Testatur etiam Livius lib. 2. cap. 31. ex partitione Iani Gruterii, Patrem Spurius Cassij, ob affectatam tyrannidem à filio, eum causâ domi cognitâ verberasse, ac necasse, peculiumque filii Cereri consecravisse: signum inde factum esse, & inscriptum, *Ex Cassia familia datum.* Cum verò divitiæ sub terra conditæ solent commendari, & consecrari falsis numinibus inferorum, & quod sacrum est, religiosum etiam appelletur, ut testatur Aelius Gallus Vetus IC. apud Festum verbo *Religiosus*, potuit in dubium venire, utrum locus, in quo conditus est thesaurus, religiosus sit propter contactum thesauri, qui forsitan sacratu potuit esse Cereri, Diti, Plutoni, Proserpinæ, aut aliis numinibus infernalibus, ut Gentiles falso sentiebant. Nihilominus Marcianus negat, fieri locum religiosum ubi thesaurus invenitur, quamvis inventor ibi vota solverit pro invento thesauro. Quod facere consuevit inventores, probat vetus inscriptio apud Galbanum de usufruct. capite. 30. numer. 4. in sine, quæ talis est: *Iovi inventori, Diti patri, Terra matri, detectis Dacia thesauris, Caesar Nerva Trajanus Augustus sacrum posuit.* Ratio decidendi potuit esse, quia non semper thesauri consecrabantur numinibus: & quamvis consecrati fuissent, sacri non fiebant, quia privata consecratio non efficit rem sacram, sed publica ritè & per Pontifices fit, l. in tantum 6. §. sacra, l. sacra 9. in princip. cum §§. sequent. ff. de rerum divisione notantur Doncl. & Ostwaldus lib. 4. cap. 1. Cum ergo consecratio thesauri fieret à privato abscondente, consequens est, quod nec thesaurus, nec locus manerent consecrati. Confirmat prædictam decisionem Marcianus in dict. §. 6. per ampliationem his verbis: *Nam etsi in monumento inventus fuerit thesaurus, non quasi religiosus solitur.* In primis applicanda est decisio titulo, sub quo jacet: titulus est de peculatu, cuius lege puniuntur, qui pecuniam publicam, sacram, religiosamve auferunt aut interceptiunt, l. 1. in princip. ff. eod. Ant. Mathæus

ad eandem titulum. Quæstio itaque est, an in hoc crimen incidat, qui de sepulchro, id est de loco religioso tollit pecuniam? Negat Marcianus, quia thesaurus de sepulchro sublati non tollitur tanquam religiosus, sed tanquam privatus, prophanusque: igitur si furtum est, non erit saltem furtum rei religiosæ, sive peculatus. Argumentum verò concludit à fortioribus terminis, ita: Thesaurus in loco verè religioso repertus non est religiosus: ergò multò minus efficiet locum purum religiosum thesaurus ipse, cui nulla religio inest. Potest etiam quæri ad hanc postremam partem ratio dubitandi, quæ à nostris jam excogitata est, & adducta, ex *l. que religiosus 43. ff. de rei vindic. ubi docemur, religiosa esse, quæ adhaeret religiosi: sed thesaurus adhaeret sepulchro: ergo religiosus est. Decidendi verò ratio est prompta; illa enim censetur adhaerere sepulchro, quæ necessariò illi adjacent, & separari ab eo non possunt sine detrimento integritatis, aut religionis, *l. de sepulchro violat. quàm partem egregiè illustravit Suarez ad legem Aquil. lib. 2. cap. 2. sect. 6. & 7.* thesaurus verò in sepulchro est per accidens, nec pertinet ad integritatem, aut religionem: igitur non potest dici adhaerere loco religioso. Ita exponunt Ant. Clarus & Silvius ad *leges regias d. cap. 23. Galbanus de usufruct. cap. 30. num. 4. in fine.* Præbuit etiam rationem Marcianus his verbis: *Quod enim quis sepelire prohibetur, id religiosum facere non potest, ut mandatis Principum cavetur.* Sensus est, contra interdicta juris publici expressè vetantia aliquid deditari, nihil potest fieri sacrum, religiosumve, ut pro expositione legis ultimæ, *ff. de litigijs, notavi in cap. final. ut lite pendente:* sed rescripta Principum expressè interdicitur condici cum mortuis pecuniam tanquam rem ineptam, & superstitiosam: ergo contra interdictionem sepulta non potuit fieri religiosa, quia non spectat ad religionem.*

COMMENTARIUM

Conclusio
tractatur
& probatur.
EX hoc textu sequens communiter deducitur assertio: *Judæi invitati, & renuentes cogendi non sunt Baptismum accipere.* Probat eam textus in *cap. ad fidem 25. cap. de Judæis, 45. dist. cap. 3. junctâ integrâ, hoc tit. Concil. Tolet. 6. can. 3. Tolet. 8. & Tolet. 12. can. 9. Alexander III. post Concil. Later. p. 20. cap. 1. ibi: Statuimus ergo, ut nullus Christianus invitos, vel nolentes Judæos, eos ad baptismum venire compellat. Concil. Carthag. can. 109. Hoc tempore lex data est, ut libera voluntate unusquisque Christianitatis argumentum suscipiat. Sanctus Gregor. Nazian. oratione 8. apud Baronium anno 591. num. 34. D. Ambrosius *serm. 13. in psalmum 118. D. Thomas 2. 2. q. 100. art. 8.* Illustrant ultra congestos à Barbosa in præfenti Suarez de *fide disput. 18. sect. 3. Crespetius in summa juris Pont. verbo Judæi invitati, Ant. August. in epit. juris lib. 12. tit. 1. & lib. 22. tit. 28. Acunna in cap. qui sincera, 45. dist. Petrus Gregorius lib. 2. syntag. cap. 2. num. 15. & lib. 1. partit. tit. 5. cap. 7. Mendoza lib. 3. Concil. Illiber. cap. 27. Cabreros lib. 2. de metu, cap. 17. num. 50. Narbona de ætate ad actus humanos, anno 7. q. 10. Majorius *dier. canonic. in colloquio de persid. Judæor. fol. 647. Baldinus de edictis pro Christianis, in sin. Frangoso p. 1. de regim. Christ. Reip. lib. 1. disput. 2. §. 7. Barbosa ad Concil. Trident. sess. 5. num. 3. Grotius***

de jure belli lib. 2. cap. 20. Becanus in 2. 2. de fide cap. 13. Suarez de fide disput. 18. sect. 1. cum sequent. Cabreros de metu lib. 2. cap. 17. num. 50. Hallierius de sacris electionib. sect. 5. q. 1. §. 10. Ambianus ad Tertul. ad Scapal. cap. 2. Solorzanus tom. 1. de jure Indiar. lib. 2. cap. 17. & 18. Gentil. de jure belli lib. 1. cap. 9. Ricciulus lib. 2. de jure person. cap. 31. & 32. Germonius lib. 3. de sacror. immunit. cap. 13. num. 33. Justus Lipsius lib. 4. polit. cap. 4. Valdes de dign. Regis Cathol. cap. 19. num. 5. Valenzuela contra Venetos p. 4. num. 181. Scortia in select. theorem. 352. epit. 136. Castropalao tom. 1. oper. moral. tract. 4. disput. 2. punct. 6. Thomas Delbene p. 2. de offic. Inquisit. dub. 230. sect. 8.

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo: omnes homines, tam Judæi quàm Gentiles, vi legis divinæ obligantur ad fidem, & baptismum, ut probant Suarez, & Becanus ubi supra. Ergo Principes, tam ecclesiastici, quàm seculares, qui custodes sunt, & ultores legis divinæ, cogere possunt Judæos & infideles sibi subditos ad suscipiendum baptismum: quod docuit Christus Dominus exemplo, & parabolâ: exemplo, dum per terrores compulit Saulum ad fidem profitendam, ut refertur *Act. Apost. cap. 9. vers. 4.* parabolâ, dum apud Lucam *cap. 14. vers. 23.* Paterfamilias præcepit servo suo, ut exiret in vias, & plateas civitatis, ut compelleret intrare ad cœnam quoscumque invenisset. Ergo omnes Judæi, & infideles compellendi sunt intrare in Ecclesiam per fidem, & baptismum. Accedit nam susceptio fidei per baptismum non cedit in præjudicium Judæorum, seu infidelium, sed in eorum commodum: ergo nulla fit eis injuria, si ad baptismum compellantur. Augetur primò hæc dubitandi ratio ex eo, nam Judæi fidem suscipientes coguntur eam servare, & retinere, *novel. 55. Leonis, etiam si per vim, & necessitatem eam susceperint. Concil. Tolet. 4. relatum in cap. de Judæis, 45. dist. ibi: Oportere, ut fidem, quam etiam vi, & necessitate susceperunt, tenere cogantur.* Ergo & cogi possunt illam suscipere. Augetur secundò hæc dubitandi ratio exemplo clarissimorum Principum, qui Judæos cogerunt baptismum suscipere; nam Sisebutus Rex Gothorum in *l. 3. tit. 3. lib. 12. legum Wisigoth.* iussit ut omnes Judæi in Hispania commorantes baptizarentur, aliàs quisquis transgressor reperi- tus fuisset, turpiter decalvatus centum flagella susciperet, & bonis ejus fisco applicatis in exilium mitteretur. Unde quam plures ex eis baptizatos fuisse referunt Lucas Tudenensis in *chron. mundi, Rodericus Tolet. lib. 2. cap. 17. Alfons. Carthag. in Reg. Hisp. anaceph. cap. 31. Joannes Basseus in chron. anno Christi 616. Sahabedra in chron. Goth. cap. 18.* Et cum eorum aliquot milia in Galliam effugerent, turpe visum fuit Dagoberto Galliarum Regi à Gothis ejectos religionis nostræ hostes indomitos finibus suis receptos retinere, ac Wisigothis religione cedere: quare ipse diem præscripsit, intra quam quisquis mortalium religionem nostrâ non profiteretur, hostis judicaretur, comprehensusque capite lueret. Referunt Paulus Æmil. *de rebus Francor. in Dagobert. Aymonius lib. 4. hist. Francor. cap. 22. Baronius anno 614. n. 41. Et in l. qui post sanctam, §. qui verò, C. de Paganis, jubentur confiscari bona Paganorum nolentium baptizari: & in leg. Callicularum, C. de Judæis, coguntur Callicola*

eisdem pœnis, ac Hæretici fidem recipere. Ergo quia Judæi cogi possunt baptismum suscipere.

7.
Traditur
decidendi
ratio.

Quæ dubitandi ratione non obstante, vera est præfens assertio, quæ magnâ nititur ratione; nam credere est munus animæ, cui nulla vis inferri potest, ut docuit D. Augustinus in *lib. de utilit. credentium*, & tract. 16. in *Ioannem*, dum ait: *Cetera posse hominem, etiam nolentem; credere non nisi volentem.* Faciunt Quintus Curtius *lib. 8. ibi*: *Nemo Rex perinde animis potest imperare, ac linguis.* Laet. Firmianus *lib. 5. divin. Instit. cap. 14. ibi*: *Quis enim imponat mihi necessitatem, vel credendi quod nolim, vel quod velim non credendi? Nihil tam voluntarium, quam religio est, in qua si animus averfus est, jam sublata, jam nulla est.* Quod præcipue in fide Catholica procedit, quæ suapte natura, eo quod supernaturalis existit, non est hominibus in hoc sæculo demonstrabilis, ut possit intellectus ad ipsam amplectendam convinci, juxta illud *Ecclesiastici cap. 3. Altra ne quaeris*; id est ratione naturali ne fidei mysteria perscruteris; atque inde consequitur, non nisi per spontaneum voluntatis obsequium divinitus per gratiam acquisibilem esse, juxta D. Paulum 2. ad *Corinth. cap. 10.* in captivitate reducentes omnem intellectum, in obsequium fidei. Quod agnoscentes plures Ecclesiæ PP. docuerunt religionem imperandam non esse. D. Bernardus *sermon. 66. in Cantica. Fides suadenda est, non imperanda.* D. Athanas. in *epist. ad solitariam vitam agentes. Pia religionis proprium est non cogere, sed suadere.* D. Ambros. in *epist. 2. ad Corinth. cap. 1.* ubi exponens illa verba: *Non quia dominamur fidei vestra, ait: Quoniam fides non necessitatis, sed voluntatis res est.* Ideo dicitur, non quia dominamur fidei vestra; dominatus enim necessitatis causa est. D. Hieron. tract. de 7. ordin. in 6. gradu, sub *sinem* D. August. *epist. 48. 50. 127. 129. 158. 159. 160.* Optat. *Milevit. lib. 1. lib. 2. lib. 3. & 7.* D. Gregor. *lib. 1. epist. 45.* Adhibendus est sermo *Judæis convertendis, qui errorum in ipsis spinas urere debet; & predicando, quod in his tenebrescit, illuminet.* Tertul. ad *Scapul. cap. 2.* Sed nec religionis est cogere religionem, quæ sponte suscipi debeat, non vi. Theodoricus apud *Cassiodorum lib. 2. var. epist. 27.* Religionem imperare non possumus, quia nemo cogitur, ut credat invitus. Et *lib. 10. epist. 26.* Nam cum divinitus patitur multas religiones esse, nos unam non audemus imponere; retinemus enim legisse, voluntarie sacrificandum esse Domino, non cuiusquam cogentis imperio. Accedit, nam quomodo placere potest Deo Judæi coacti conversio, cum ipse homines omnes in suo arbitrio relinquit voluerit, ut ita homo, qui ex suo libero arbitrio perit, etiam ex libero arbitrio convertatur, ut docetur in *d. cap. de Judæis, cap. gratia, cap. ad fidem, 45. dist.* Quod etiam & in amicis petunt *Aristotel. lib. 8. Ethicor. D. Isidor. lib. 2. de summo bono, cap. 2.* ut nemo invitus amicus fiat. Facit etiam, nam apud Gentiles victima, quæ aliquo modo se invitam ad aram, & cultum trahi significabat, ut si ab ara profugisset, aut nimis esset reluctata, aut percussa mugitus ederet, à Romanorum & aliarum gentium sacrificiis rejiciebatur, quia putabatur ingrata esse Deo, ut tradit *Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 5.* Plinius *lib. 8. cap. 45.* Plato *lib. 8. sympos. cap. 8.* Tiraq. in *notis ad Alex. lib. 3. genal. cap. 16.* Brissonius *lib. 1. de formul. pag. 17.* juxta illud *Virgil. lib. 2. Georg.*

Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram.

Unde tentabatur voluntas victimarum ante imolationem, juxta illud *Virgilii lib. 2. Aenid.* *Dant fruges manibus salsas, & tempora ferro Summa notant pecudum.*

Immo tantum studium fuit in observandis victimis, ut nisi annuerent sacrificiis, non offerrentur, ut notavit Rabbi Textorius *lib. 1. officina, cap. 2.* & latè illustravit Pater Pinto in *spicil. tract. 1. cap. 47. num. 5.* Rectè ergo in præfenti Clemens III. juxta prædecessorum suorum sententiam decrevit Judæos cogendos non esse fidem Catholicam profiteri, baptismumque suscipere. Idemque dicendum est circa filios Judæorum, seu infidelium, qui non possunt abduci à parentibus, & illis invitis baptizari, etiam si parent Principibus Catholicis, ut latè probant *Solorzanus d. lib. 2. de jure Indiar. cap. 17.* *Narbona de atate, anno 7. q. 10.* *Ricciulus d. lib. 2. de jure person. cap. 32. per totum Fragos. de regim. Christ. Resp. p. 1. disput. 2. §. 7.* *Diana p. 8. tract. 1. resol. 1.* *Prado de Sacramentis tom. 1. q. 68. dub. 7.* videndus *Baronius anno 259. num. 8. & 9.* qui rectè contrarium resolvunt circa filios hæreticorum, & apostatarum à fide; nam cum Ecclesia possit eos cogere religionem Catholicam retinere, & observare, poterit & illis invitis eorum filios baptizare.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, cui respondendum est negando consequentiam, nam Prælati ecclesiastici non possunt cogere Judæos Infideles fidem Catholicam profiteri, cum in eos jurisdictionem non habeant, ut ait D. Thomas *dicta q. 10. art. 4.* & colligitur ex illo *Pauli 1. ad Corinth. cap. 12.* *Quid enim mihi de his qui foris sunt judicare?* Nec etiam possunt Principes sæculares, etsi temporalem jurisdictionem in eos exercent; quia potestas, & jurisdictione illorum Principum ordinatur tantum ad finem naturalem, nec extenditur ad finem supernaturalem, sed ad ea, quæ sunt ordinis supernaturalis, at susceptio fidei per baptismum non pertinet ad finem naturalem, sed supernaturalem. Ergo potestas, & jurisdictione Principum secularium ad ea non spectant. Nec obstat quod ex factis Christi cum Saulo, & parabola supra relata expendebamus; nam respondeo dupliciter. Primò quod licet Paulus ab initio esset renuens, dū persequeretur Ecclesiam, tamen satis expressit propriam voluntatem, dum dixit: *Domine, quid me vis facere?* Unde non potest dici, invitum fidem non suscepisse ut docent *Ricciulus d. lib. 2. cap. 31. num. 15.* *Turriscremata in d. cap. de Judæis, 45. dist.* Per parabolam etiam relata à D. Luca eorum, qui ad cœnam intrare compelluntur, non significantur Judæi, de quibus hic agitur; sed potius hæretici, & scismatici, qui ratione baptismi pertinent ad jurisdictionem Ecclesiæ, & compelli possunt, ut redeant ad unitatem corporis Christi, ut exponit locum illum D. August. *epist. 50. ad Bonifacium.* Et si adhuc accipiamus parabolam illam de infidelibus, vel Judæis, tunc compellere non accipitur pro violenta compulsionem, sed pro vehementia amoris Christi, quo cupit omnes ad fidem converti, in Ecclesiæ que gremium ingredi, ut docuit D. Thomas *q. 22. de veritate, art. 9. ad ultimum.* Nec etiam obstat, quod baptismus non credit in præjudicium infidelium, nam respondeo, quod licet spontanea fidei professio non cedat in præjudicium eam suscipientis, cogi tamen, & compelli

compelli ad susceptionem baptismi in magnum gravamen illius, qui cogitur, cedit; & quidem gravamen contra justitiam, cum cogatur ab eo, qui talem potestatem compellendi non habet; quod facile explicatur exemplo voti, nam votum castitatis sponte emissum non cadit in præjudicium votantis; cogi autem ad votendam castitatem ab eo, qui potestatem non habet, est injuriosum ei, qui cogitur. Nec etiam obstat, quod qui fidem semel susceperunt, etiam per vim cogantur eam retinere; nam aliud est cogi ad suscipiendam novam fidem, aliud ad retinendam eam, quam semel suscepit; illi enim cogi non possunt ad baptismum; isti verò cogi debent omnino, ne fides semel suscepta apud eos vilis, & contemptibilis videatur, *cap. quidam, de apostatu, cap. contra Christianos, de heretic. lib. 6. cap. plerique, de consecrat. dist. 3. latè dicemus in cap. ad abolendam, de heret.* Nec tandem obstat Sisebuti Regis factum, quod improbarunt PP. Concil. Tolet. *can. 56. relati in cap. de Judæis, 45. dist. 8. & D. Idorus in chron. Goth. era 651. ubi agens de Sisebuto ait: Quin initio regni sui Iudæos ad fidem Christianam movens, amulationem quidem Dei habuit, sed non secundum scientiam. Potestate enim compulsi, quos provocare fidei ratione oportuit. Appellatur tamen gloriosus idem Princeps à Patribus in dicto canone non propter factum, sed propter zelum; dixi in cap. majores, de baptismo.*

9. Sed supra tradita assertioni obstat textus in *cap. jam verò 23. q. 8.* ubi expressè D. Gregorius jubet Januario Calaritano Episcopo, ut per tributorum impositionem rusticum cogat ad fidem Catholicam suscipiendam; igitur quia Judæi in viti ad Baptismum cogi possunt. In qua difficultate communitè Glossa, Archidiaconus, & Præpositus, quos sequitur Ricciulus *lib. 2. de jure personar. cap. 21. num. 23.* accipiunt Gregorium de rustico jam baptizato in heresim lapsò, qui cum pertinax esset, jubet Gregorius, ut cogatur fidem retinere. Sed hæc solutio aperte vincitur ex ipsa epistola D. Gregorii, ex qua desumptus est textus in *d. cap. iam verò*, quæ reperitur *lib. 3. epist. 26. ubi: Accidit autem aliud valde lu-*

gendum, quia ipsos rusticos, quos habet Ecclesia tua, nunc usque in infidelitate remanere negligentia fraternitatis vestra permisit. Et quid vos admonet, ut extraneos ad Deum adducatis, qui vestros ab infidelitate corrigere negligitis? Unde necesse est, vos per omnia in eorum conversionem vigilare. Nam si cujuslibet Episcopi in Sardinia insula paganum rusticum invenire potuero, in eundem Episcopum fortiter vindicabo. Et statim sequitur textus in *d. cap. iam verò*. Ex quibus verbis expressè constat, agere D. Gregorium de rustico pagano, qui nondum fuerat baptizatus. Quare eà solutione omisà dicendum est, quod etiam infideles non possunt cogi vi præcisà ad ad suscipiendam baptismum, possunt tamen blanditiis, suasionibus, & præmiis invitari, & cogi ad baptismum. Unde idem D. Gregorius *lib. 4. epist. 6. scripsit*, ut Judæis baptizatis aliqua pars tributorum remittatur, ut ita ipsi alliciantur ad fidem Catholicam suscipiendam, ibi: *Pervenit ergo ad me, esse Hebræos in possessionibus nostris, qui converti ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, ut per omnes possessiones, in quibus Hebræi ipsi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicumque ad verum Dominum Deum nostrum Iesum Christum ex eis conversus fuerit, onus pensionis eius ex aliqua parte imminuetur. Quod ita quoque fieri volo, ut si quis ex eis conversus fuerit, si solidi pensionem habet, tremissis ei relaxari debeat: si tres, vel quatuor, unus solidus relaxetur: si quid amplius, jam juxta eundem modum debet relaxatio fieri, vel certe juxta quod dilectio tua præviderit: ut & ei, qui convertitur, onus releveretur; & ecclesiastica utilitas non gravi dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro levandis pensionum oneribus eos ad Christi gratiam perducamus: quia etsi ipsi minus fideliter veniunt; hi tamen, qui de eis nati fuerint, jam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucratur. Et ideo non est grave, quidquid de pensione pro Christo dimitimus. Ideo jubet Gregorius in *dict. epist. 26.* Episcopo Caralitano, ut Judæis omnia tributa imponat, servatâ tamen eorum justitiâ, ut ita spe præmii saltem alliciantur ad suscipiendum Baptismum.*

CAPVT X.

Clemens III.

QVAM sit laudabile, &c. *Et infra:* Tuis, frater Episcope, petitionibus annuente, tibi, tuisque sociis, cum ad prædicandam Christi fidem^b paganis exhibitis, Ap. auctoritatè concedimus, ut vobis^c his cibis cum modestia & gratiarum actione, servatâ temporum qualitate, juxta canonicas sanctiones uti liceat, qui vobis ab ipsis infidelibus apponuntur. Insuper indulgemus, ut quicumq; viri, seu monachi, five clerici, idonei ad nunciandam Gentibus Evangelicam veritatem, requisitâ,^d & habitâ Prælatorum suorum licentiâ, tibi voluerint adherere, id absque contradictione qualibet exequendi liberam habeant Apostolicâ auctoritate facultatem.

NOTÆ.

1. ^a *Dem.*) Clemens videlicet III. ut legitur in secunda collectione, *sub hoc titul. cap. 4.* nulli tamen exprimitur, cui referibat Pontifex; unde non constat, de qua Paganorum provincia in præsentia agatur; credo tamen in præsentia agi de provincia Livoniensium, qui his temporibus

Clementis III. fidem Catholicam susceperunt, ut retuli in *cap. Deus, de vita & honest. cleric. cap. final. de divort.*

^b *Pagani.*) Pagani, qui dicantur, exposui in *cap. 2. de constitut.*

^c *His cibis.*) De prohibito convivio cum Paganis, & Judæis egi in *can. 5. Concil. Illiber.*

^d *Requisita*